

ОНІМНА СПАДЩИНА В ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛАХ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ XIV–XVIII СТ.

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 1 (45)

УДК 811.161.2'373.23'374'13/17'

DOI: 10.24144/2663-6840/2021.1(45).268–275

Кровицька О., Осінчук Ю. Онімна спадщина в лексикографічних джерелах української мови XIV–XVIII ст.; кількість бібліографічних джерел – 21; мова українська.

Анотація. У статті звернено увагу на онімний матеріал, уміщений у трьох історичних словниках та картотеках – «Історичного словника українського язика» за ред. Є. Тимченка, «Словника староукраїнської мови XIV–XV ст.», «Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.». Названо українські писемні пам'ятки XIV–XVIII ст., які фіксують передовсім антропонімну лексику, вказано також на деякі особливості лексичної картотеки «Історичного словника українського язика» за ред. Є. Тимченка. Окрім того, наголошено на різноманітну специфіку писемних джерел XVI – першої половини XVII ст.; підкреслено, що яскраву палітру особових власних імен демонструють пам'ятки ділового стилю XIV–XVIII ст.

У розвідці використано традиційну класифікацію особових найменувань (одночленні, двочленні, багаточленні).

У деяких писемних джерелах при найменуванні осіб фіксуємо супроводжувальні апелятиви *пань, пани*.

Деякі оніми демонструють високу словотворчу активність, збагачуючи таким способом словотвірну систему української мови.

У текстах досліджуваного періоду спорадично фіксуємо народнорозмовні варіанти особових християнських імен чоловіків та жінок.

Серед двочленних власних назв осіб відапелятивного походження домінують: назви осіб за родом діяльності та професією; назви осіб за територіальною і національною ознаками; назви осіб за соціальним та майновим станом, суспільно-політичним становищем; назви осіб за сімейними і родинними стосунками, свояцтвом; назви осіб за зовнішніми ознаками та внутрішніми властивостями; назви, пов'язані з реаліями навколишнього середовища; назви, пов'язані зі сферою побуту людини тощо.

Найбільшою пам'яткою XVII ст., де вміщені власні особові назви, є «Ресстр Війська Запорозького» 1649 р. (понад 4000 назв осіб). До ресстрової частини «Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.» залучено, на жаль, лише особові назви відапелятивного походження, які значно доповнюють тогочасну мовну мозаїку рідкісними словами та діалектизмами.

Ключові слова: власна особова назва, антропонім, ономастика, історична лексикографія, відапелятивні найменування осіб.

Постановка проблеми. Серед важливих лінгвістичних проблем у слов'янському мовознавстві особливе місце займає створення історичних словників, які демонструють сучасному дослідникові не тільки тогочасне мовне багатство, але й певною мірою висвітлюють шляхи творення, становлення та функціонування власних назв.

Основоположником української наукової історичної лексикографії вважають Є.Тимченка, якому редакція журналу «Киевская старина» доручила зібрати матеріал для історичного словника, що в майбутньому мав долучитися як окремий додаток до словника сучасної української мови [Німчук 1996, с. 27].

Кожен лексикографічний проект розпочинають із виявлення, аналітичного дослідження і добору пам'яток конкретного історичного періоду. Наприклад, до джерельної бази «Історичного словника українського язика» за ред. Є. Тимченка увійшло понад 400 пам'яток української мови XIV–XVIII ст. різних жанрів та стилів (серед яких – рукописи різного характеру, стародруки та новодруки), зокрема: актів, судових документів, заповітів, грамот, літописів, творів конфесійної, полемічної та художньої літератури, епістолярної спадщини та щоденників [Осінчук 2011, с. 494; Дидик-Меуш 2018, с. 26–27].

На превеликий жаль, «через об'єктивні та суб'єктивні чинники словникарство, зокрема й історичне, в Україні не завжди мало всі можливості розвиватися» [Войтів, Кровицька 2013, с. 34], тому «Історичний словник українського язика» не був повністю опублікований (надруковано тільки фрагмент **А–ЖЯЛУВАТИ**), і таким чином не був уведений до наукового обігу. Натомість його Лексична картотека, яка зберігається у відділі української мови Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (м. Львів), доступна для дослідників гуманітарних наук: істориків, мовознавців, літературознавців, народознавців та етнологів. Вона «налічує близько 300 тис. цитат-карток – 118 скриньок основного матеріалу і 8 – додаткового. Картотека складається із нестандартних карток різного кольору. Для її створення укладачі використовували різноманітний папір і чорнило» [Осінчук 2011, с. 495].

Наступною лексикографічною працею, на яку варто звернути увагу, став двотомний академічний «Словник староукраїнської мови XIV–XV ст.». У принципах побудови цього історичного словника наголошено, що він «задуманий за типом «тезауруса», тобто він повинен містити всі слова всіх пам'яток даного періоду, відібраних для Словника» [Вступ 1984,

с. 6]. До Лексичної картотеки цього словника ввійшло майже 1000 пам'яток світського характеру, писаних староукраїнською мовою. Незважаючи на їхнє територіальне походження, для створення картотеки брали для розписування суцільні тексти, серед яких: переклад статуту Казимира III, описи замків, люстрації земель, грамоти, а також окремі написи, зібрані з різних артефактів. Проаналізовано майже 12000 слів, подано всі варіанти реєстрового слова (фонетичні, орфографічні, графічні, морфологічні), а також у кожній словниковій статті зазначено кількість фіксацій конкретної лексеми.

«У численних рецензіях і відгуках на Словник відзначалося, що це єдина у слов'янській історичній лексикографії праця, де так широко представлені різноманітні типи власних назв, які суттєво доповнюють тогочасний словниковий склад мови, оскільки деякі загальні назви через жанрову обмеженість пам'яток не знайшли свого відображення» [Керста 1995, с. 30].

Для історичного мовознавства слов'янських мов неабияке значення має поява «Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.», працю над яким розпочато у 1975 р. у відділі української мови Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Цей історичний лексикон побудовано за іншими критеріями, ніж попередній. Завдяки конкретному історичному періоду (XVI – перша половина XVII ст.) в українському мовному просторі з'являється і розвивається політематична література, яка збагачує тогочасну українську мову різними стилістичними засобами, що по-новому відображають картину світу. Палітра тогочасних джерел представлена пам'ятками різних стилів і жанрів, зокрема: 1) пам'ятки ділового письменства (різні за змістом грамоти, привілеї, описи замків, люстрації земель, актові книги міських урядів, міських і земських судів, документи церковних і шкільних братств тощо); 2) пам'ятки полемічної літератури – твори І. Вишенського, 3. Копистенського, С. Христофора та ін.; 3) пам'ятки художньої літератури – вірші, панегірики, епіграми, народно-пісенна поезія, інтермедії тощо; 4) пам'ятки літописної літератури; 5) пам'ятки наукової і навчальної літератури (словники, граматики, лікарські поради тощо); 6) пам'ятки релігійної літератури (учительні євангелія, проповіді, повчання) тощо [Кровицька 2005, с. 30–31]. Таким чином, опрацьовано понад 400 писемних джерел, сформовано велику Лексичну картотеку, яка нараховує понад 800000 карток-цитат.

Отже, названі історичні лексикони та їхні картотеки є невичерпним джерелом для системного вивчення історичної ономастики.

Аналіз досліджень. Власні імена, зафіксовані у різноманітних пам'ятках української мови XIV–XVIII ст., передовсім їхня семантика, словотвір та походження, неодноразово були об'єктом аналізу українських лінгвістів. Історичну антропонімію та топонімію розглядали у своїх працях Д. Бучко [Бучко 1990], Л. Гумецька [Гумецька 1964], В. Денисюк

[Денисюк 2006], А. Івасенко [Івасенко 2011], Р. Керста [Керста 1984], Р. Осташ та Л. Осташ [Осташ, Осташ 2013], М. Сенів [Сенів 1986], І. Фаріон [Фаріон 2001], М. Худаш [Худаш 1980], І. Царалунга [Царалунга 2007], В. Штефуца [Штефуца 2019] та ін.¹ Однак у ракурсі згадуваних досліджень вибірково потрапляв онімний матеріал, засвідчений у картотеках українських історичних словників.

Мета статті – виявити і простежити функціонування власних назв у матеріалах «Історичного словника українського язика» за ред. Є. Тимченка, «Словника староукраїнської мови XIV–XV ст.», «Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.» та їхніх Лексичних картотеках. **Завдання:** зібрати онімний матеріал із писемних пам'яток XIV–XVIII ст., які ввійшли до корпусу джерел українських історичних словників; охарактеризувати найважливіші писемні пам'ятки, у яких максимально відображено онімний простір; з'ясувати деякі особливості функціонування особливих власних назв у зазначений історичний період.

Основним **методом** нашого дослідження є синхронно-описовий. Частково використано лексикологічний метод.

На основі детального аналізу джерельної бази історичних словників української мови з'ясовано, що онімну лексику найбагатше репрезентують тексти ділового стилю XIV–XVIII ст., засвідчені у рукописах і стародруках.

Виклад основного матеріалу. Найповніше ономастичну лексику (антропоніми, топоніми, гідроніми тощо) виявлено в картотеці «Словника староукраїнської мови XIV–XV ст.», зокрема у правових, купчих, дарчих, присяжних, поручних, розмежувальних, підтвердних, розсудних грамотах, угодах, привілеях, договорах, заповітах, записах різного характеру тощо. Більшість із них опубліковано у збірках: «Akta grodzkie i ziemskie i czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego Bernardyńskiego» (Lwów, 1868), «Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России» (Санкт-Петербург, 1863, 1865), «Архив Юго-Западной России» (Київ, 1883–1907), «Українські грамоти XIV в. і перша половина XV в.» упорядник В. Розов (Київ, 1928) [дет. див.: ССУМ¹⁴⁻¹⁵ I с. 19–56].

Матеріали «Словника староукраїнської мови XIV–XV ст.» засвідчують такі три різновиди найменувань людей: одночленні, двочленні і багаточленні.

Найбільшу активність проявляють одночленні християнські жіночі та чоловічі імена: дьщери naszej Анны (Гирлов, 1499 ВД II, 154) [ССУМ¹⁴⁻¹⁵ I с. 77]; отправиць... женѣ варварѣ сто гривень (Коломия, 1398 Р 57) [Ibidem с. 152]; тоє вьсе вышеписаное да є(ст) служѣ нашем(у) марку, о(т) на(с) ури(к) ему и сестра(м) его варвари и насти (1479–1480 Cost.S. 105) [Ibidem]; коупи(х)... тетраеу(г)ль... и дадо(х) его п(о)пу никитѣ (1401 ЗКЕ) [Ibidem II с. 49]; а тыи люди о(т)чичи мои, на

¹ Див. ще: Львівська ономастична школа: хрестоматія / [відп. ред. Купчинська З.О.]. Львів: Видавництво «Растр-7», 2019. 556 с.

има микоула... васи(л), оме(л)я(н)... мають єму потому служити (Луцьк, 1490 Пам.) [Ibidem с. 84].

Рідше фіксуємо двочленні найменування осіб: купиль пань петрашъ дѣдицтво в анъны радивоньковоѣ (Перемишль, 1359 Р 10) [ССУМ¹⁴⁻¹⁵ I с. 77]; Мы кна(з) дѣдъ дмитриеви(ч)... василии данильєви(ч) (Луциця, 1388 Р 38–39) [Ibidem с. 153]; а тыи люди... на има... марко, ганю(к) тимо(ш) ко... мають єму потому служити (Луцьк, 1490 Пам.) [Ibidem с. 238]; Се азъ... ан(д)реи владимирови(ч)... съ своєю женою (Київ, 1446 Р 154) [Ibidem II с. 153].

Особливістю функціонування антропонімної лексики цього періоду є те, що одна і та ж особа в тексті грамоти могла іменуватися по-різному, це залежало від типу юридичного призначення документа або жанру документа [дет. див.: Пещак 1979, с. 184–242].

У тогочасних ділових документах при найменуванні осіб (найчастіше у двочленних антропонімах) з'являються супроводжувальні апеллятиви *пань*, *пани*: при то(м) былино... па(н) дмитрь ходоровскыи... па(н) ива(н) короваи (Зудечів, 1428 Р 111) [ССУМ¹⁴⁻¹⁵ I с. 498]; Жаловала сѧ пани Василевал Копачевича на пани Михайловоюу Нацевича (Лукониця, 1478 AS III, 17) [Ibidem II с. 123]; повѣдала... пани Олизароваѧ Шиловича... штож... пан Олизар Шилович падчерицы своєї... дал и записал... имѣне Хоцен (Луцьк, 1487 AS I, 87) [Ibidem]; при томъ был... панъ Яким Пузовский (Володимир, 1489 АрхЮЗР 8/IV, 141) [Ibidem с. 580].

Багаточленні антропоніми здебільшого засвідчено поряд із назвами осіб за соціальним та майновим станом, суспільно-політичним становищем у документах юридичного призначення: писар наш *Ивашко Ацкович Владыка* (Луцьк, 1489 AS I, 241) [ССУМ¹⁴⁻¹⁵ I с. 103]; князь *юръши гльбовичъ белзьскый* панъ ота пилецкий староста руськоѣ землѣ... панъ воевода лвовский блотишовский соцький юско (Львів, 1368 Р 16) [Ibidem с. 185]; князь *Михайло Васильєвичъ Збаражський* (Вільна 1489 AS I, 79) [Ibidem с. 389]; писаль *Ивашко Петровичъ*, писарь кнегини *Ивановое Кобринское Феодоры* (Кобринь, 1401 АкВАК III, 2) [Ibidem 419]; а на розвѣздѣ были землане и панъ *линько зарубичъ воевода зудечовский* (Зудечів, 1411 Р 79) [Ibidem с. 498].

Звернемо увагу на те, що окремі з власних імен виявляють потужний дериваційний потенціал, наприклад з основою *петр-* виявлено такі оніми: *Петрашко* (Перемишль, 1359 Р 10); *Петрашець* (Луцьк, 1490 Пам.); *Петриць* (Сучава, 1452 Cost. II, 410); *Петрушко* (1482–1491 АкЮЗР 7/II, 9); *Петруша* (Краків, 1489 АКВ); *Петько* (Львів, 1368 Р 16) [ССУМ¹⁴⁻¹⁵ II с. 140–143] та ін.

Досліджувані джерела часто репрезентують народно-розмовні варіанти особових християнських імен, зокрема з первісно демінутивними суфіксами: панъ андреико и бра(т) его лоука (Сучава, 1443 Cost. II, 131) [ССУМ¹⁴⁻¹⁵ I с. 74]; панъ гльбъ дворьскови(ч) со двѣма сѣма ванько А лехно (Перемишль, 1378 Р 26) [Ibidem с. 152]; панъ гаврилько дробышевичъ (Перемишль, 1378 Р 26) [Ibidem с. 237]; мужъ тое Ганки Миклашъ... вмеръ (Троки, 1495 РИБ 560)

[Ibidem с. 238]; мароушка присягла пра(д) нами (Васлуй, 1474 РГС) [Ibidem с. 578]; Щєфануоу дѣтїи не достало съ его женою Оленкою (1426 ВАМ 21) [Ibidem II с. 81]; дочкы пана Ромашка (Сучава, 1462 ВД I, 67) [Ibidem с. 302]; ганю(к) тимо(ш)ко из брато(м) (Луцьк, 1490 Пам.) [Ibidem с. 431].

На думку дослідників української історичної ономастики, «в антропонімії ономастичний суфікс **-ко**, позбавлений внаслідок своєї продуктивності первісно експресивного значення, як і ряд інших суфіксальних морфем з **-к**, серед яких суфікси **-х-**, **-ш-** та їх похідні, стає нейтральним структурним ономастичним формантом» [Керста 1995, с. 27].

Лексикологічний аналіз ономастики передбачає відбір онімів у різних текстах, впорядкування їх за конкретними критеріями, а також залучення до розгляду апеллятивної лексики. За принципами побудови «Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.» для реєстрової частини використано передовсім ономастичний матеріал відапеллятивного походження. Слушно сказати, що інколи відапеллятивні антропоніми є чи не єдиним фіксатором конкретного апеллятива, який дійшов до сучасників як відповідне слово-джерело з конкретної писемної пам'ятки української мови.

За способом творення офіційні назви осіб класифікують на такі групи: 1) власне антропоніміїні іменування; 2) апеллятивні іменування; 3) мішані, або антропоніміїно-апеллятивні іменування [Осташ 1995, с. 505].

За нашими спостереженнями, у названому словнику та в матеріалах Лексичної картотеки «Історичного словника українського язика» за ред. Є. Тимченка переважають двочленні власні назви відапеллятивного походження, серед яких виокремлюємо кілька лексико-семантичних підгруп:

1) назви осіб за родом діяльності та професією: дали(с)мы квитъ *Захарии Ковалеви* (Львів, 1604 ЛСБ 1043, 8 зв.) [СУМ¹⁶⁻¹⁷ XIV с. 155]; *Алекса(н) дръ кова(ч)* (II пол. XVI ст. КА 531) [Ibidem с. 157]; Анътоний Янишевский... *Адамови ткачови, Матѣевеви шевѣцови*,... //... оферовалсе правъне чынити не занехати (Луцьк, 1649 АрхЮЗР 3/IV, 154–157) [КСУМ¹⁶⁻¹⁷]; Млинъ, котрый збудоваль *Максимъ Мельникъ* подь монастыремъ (Літ.Густ.м. 51) [КІСУЯ]; Яковъ Тубучленко... з *Костею Дегтяренком*... заночовали у мене (1665 Ак. Полт. Гор. Ур. I, 83) [Ibidem]; Я, *Нечипоръ Стелмахъ*... заночовавши в корчмѣ, учинилъ грѣхъ (1713 Млр. Род. I 41) [Ibidem];

2) назви осіб за територіальною і національною ознаками: *василь литвинъ* (1552 ООвр.З. 107 зв.) [СУМ¹⁶⁻¹⁷ XVI с. 58]; *Мартинъ Миръгородє(ц)* (1649 РЗВ 402 зв.) [Ibidem XVII с. 201]; *Левъ Арменинъ* (XVII ст. О обр. 33) [ІСУЯ с. 33]; Анъдрей Шимановский... протестоваль на противько... *Василєви Татарчкови* (Житомир, 1650 АрхЮЗР 3/IV, 486) [КСУМ¹⁶⁻¹⁷]; *Василь Сербинъ*, Опанас Голубец (XVIII ст. Арх. Сул. ц 138) [КІСУЯ]; Муляру *Петру Нгъмцу*,... золотыхъ сто маючи зъ милостыни задалемъ былъ (1631 Гол. П. М. I, 397 (Зав.Бор.)) [КІСУЯ]; Давный заводъ паней... Ширавевои, зъ

Семеномъ Чернѣговцемъ (XVIII ст. Діар. Хан. 66) [Ibidem]; *Михайль Коломійцьвъ*... не бачиль на вчи (XVIII ст. *Ик.Зоз. 2*) [Ibidem].

3) назви осіб за соціальним та майновим станом, суспільно-політичним становищем: *Ва(с)ко Асаву(л)* (1649 РЗВ 190) [СУМ¹⁶⁻¹⁷ I с. 139]; пань Станислав Шелемьпецкий... протестовал противько... *Яськови козачькови* (Луцьк, 1649 АрхЮЗРЗ/IV, 203–204) [Ibidem XIV с. 166]; *Сахъно Куничъни(к)* (1649 РЗВ 128 зв.) [Ibidem XV с. 181]; иванъ з' Барлемонту... нанѣ(л) *Петру мариа(л)ку* домъ (к. XVI ст. Розм. 68 зв.) [Ibidem XVII с. 60]; *Федоръ шафарь* и(з) сыно(м) своимъ иваномъ (Од-рехова, 1634 ЦДІАК 37, 2, 50) [КСУМ¹⁶⁻¹⁷];

4) назви осіб за сімейними і родинними стосунками, святцтвом: *А(н)дрѣ (!) Бабька*, могилове(ц) (Луцьк, 1592 ТУ 226) [СУМ¹⁶⁻¹⁷ II с. 5]; *Васи(л) Браташъ* (1649 РЗВ 379 зв.) [Ibidem III с. 53]; *Федо(р) дя(д)ко* (1649 РЗВ 30 зв.) [Ibidem IX с. 26]; *Грыгорей Сестранъ* (1594 АрхЮЗР 6/І, 241) [КСУМ¹⁶⁻¹⁷]; *Дмитро Браточко*, *Лусянъ Дядечко* (XVIII ст. ДНРМ с. 202, 289) [Керста 1984, с. 31];

5) назви осіб за зовнішніми ознаками та внутрішніми властивостями: *Кривобоки(и) ле(в)ко* (Житомир, 1609 ЦДІАК 11, 1, 5, 11) [СУМ¹⁶⁻¹⁷ XV с. 109]; *Григо(р) Мовчанъ* (1649 РЗВ 180) [КСУМ¹⁶⁻¹⁷]; *кривий Хома* (XVII ст. Укр.-р. Арх. IX, 58) [КІСУЯ]; Позволилъ..., *Івановъ Довгому*... загороду... построить (1763 Сб. Мат. Лѣвоб. Укр. 132) [Ibidem]; заводное дѣло *Татяни Довгой* (1730 Сб. Мат. Лѣвоб. Укр. 12) [Ibidem]; Пнь *Федор Мудрик* (1680 Прот. Полт. С. II, 69 б) [Ibidem];

6) назви, пов'язані з реаліями навколишнього середовища: Такъ те(ж) и при зятя(х) его меновите Дмитрій Буси(н)ского(м) *Василій Литцы*... понева(ж) самого не было на то(т) час вдому (Холм, 1648 Тест.Ст. 471) [СУМ¹⁶⁻¹⁷ XVI с. 42]; я, *Рома(н) Овсяны(и)*, енера(л) во(з)ны(и) (Трипілля, 1599 ККПС 114) [КСУМ¹⁶⁻¹⁷]; *грыцько муравейникъ* (1649 РЗВ 328 зв.) [Ibidem]; *Василь Жукъ* [ДДГ с. 61]; Писа(р) полковій кievській *Зньовій Борсукъ* [Ibidem с. 79];

7) назви, пов'язані зі сферою побуту людини: *Яцко Лемеш* (Вишків, 1558 АрхЮЗР 8/VI, 56) [СУМ¹⁶⁻¹⁷ XVI с. 20]; *уласъ Мотика* (1649 РЗВ 82 зв.) [КСУМ¹⁶⁻¹⁷]; *мотычка а(н)дрѣи* (Львів, 1591 ЦДІАЛ 129, 1, 1117, 10) [Ibidem]; Михайло Ружминський... прислали... черезъ Олексея Орла а *Войтеха Мясонуста* козаковъ одиннадцатъ (Житомир, 1585 АрхЮЗР 3/І, 16) [Ibidem]; *Павель Тетера*, гетманъ чигиринський (XVIII ст. Зап.Мовч. 71) [КІСУЯ]; *Іванъ Шило* и снѣ его Юско [ДДГ с. 90]; виборние козаки:... *Іляш Борцъ*, Сидо(р) Грищенко [Ibidem с. 116].

Функціонування двочлених особових власних назв можливе у двох варіантах: «ім'я + прізвищева назва», що є найпоширенішим засобом ідентифікації особи та «прізвищева назва + ім'я» [Денисюк 2006, с. 50–51].

На жаль, до реестру опублікованої частини «Історичного словника українського язика» за ред. Є. Тимченка не внесено окремо особових назв, їх

необхідно шукати лише в ілюстративному матеріалі. Опрацьовуючи текстову частину словника, ми зауважили таке явище: у цитатах-карточках опущено повноцінні тогочасні усі складові найменування особи; переважно засвідчено прізвищеву назву або християнське ім'я, які вживаються з апелятивами – назвами за родом занять, професією, церковною або релігійною діяльністю тощо, деколи – лише ім'я особи (або ж прізвищева назва), що супроводжується іменниками *пань*, *пани*; напр.: Священоеіерей Василій (XVIII ст. Оп.ст.кн. 11) [ІСУЯ с. 39]; Івана бляхнѣра... до монастира для побитя бляхою церкве мурованой (1688 Літ.Мг.м. 48) [Ibidem с. 107]; Пани Борколабовая... душу свою Господу Богу предала (1594 Кул.Мат. I, 63) [Ibidem с. 110]; Пань Лашць... Лисѣнку мѣстечко на самый день великодній вшитко выстиналь (XVIII ст. Літ.Лѣв. 240.) [Ibidem с. 207]; брата попова дяка Івана... невинне киемъ у голову забиль (1605 Арх.ЮЗР. I, VI, 366) [Ibidem с. 412]; гаптарю Василю... рубли 3 (XVIII ст. Ризн.Соф.кн. 126-6) [Ibidem с. 508]; Попъ Петръ... оженившись постригся в попи (1734 Укр. ист.м. 56) [Ibidem с. 866] та ін.

Аналізуючи антропоніми в ділових пам'ятках XVI–XVIII ст., ономасти не завжди можуть чітко розмежувати прізвищеві назви від прізвиськ. «В одних випадках прізвисько як факультативний ідентифікатор було ще індивідуалізуючою назвою: воно виділяло і характеризувало денотата за якоюсь помітною індивідуальною ознакою. Зате в інших осіб, передусім у людей заможних, такі найменування уже в XVI ст. часто передавалися у спадок від батька до дітей, онуків і в такий спосіб ставали родовими» [Історія української мови 1983, с. 608].

У пам'ятках XVI–XVIII ст. зафіксовано нечисленну групу багаточлених іменувань особи. Відзначмо, що серед них трапляються тричлених особові імена, якими здебільшого іменують представників соціальної, військової та суспільно-політичної верхівки: *Ганьна Юрьевна Воронянька*, бы(в)ша пани Грегорова Сокурова (Київ, 1598 ККПС 101) [КСУМ¹⁶⁻¹⁷]; жалова(л) на... пнѣ *С(с)тафтяна Тишкевича Лого(и)ского*, воеводича бере(с)те(и)ско(г) (1605 ДМВН 83) [Ibidem]; *Дмитръ Богдановичъ Барабашъ*, гетманъ (1617 Бараб. пр. 145) [КІСУЯ]; *Григорей Савичъ Чорний*, гетман, полковниці, сотники,... войска его королевской милости Запорожского (1630 Мат.коз.земл. 9) [Ibidem]; Іван Сердюк... вѣнчался за молодика, где был *Федор Диба Курьньский* старостою (1693 Стор. 93) [Ibidem]; люде заставные отъ пана *Станислава Яцковича Русина* (1576 Арх. ЮЗР. I, I, 56) [Ibidem]; даль сію розписку гїдну полковнику черніговскому *Петру Степановичу Милорадовичу* [ДДГ с. 94].

Унікальною пам'яткою XVII ст., яка найбагатше фіксує особові найменування, є «Реєстр Війська Запорозького» 1649 р. Частина словникових статей у «Словнику української мови XVI – першої половини XVII ст.» формується тільки на конкретних ілюстраціях із «Реєстру Війська Запорозького». Завдяки використанню староукраїнського онімного матеріалу значно поповнюється макроструктура.

історичного словника; напр.: *Ломака* 'ломака': Микита Ломака (1649 РЗВ 390 зв.) [СУМ¹⁶⁻¹⁷ XVI с. 98]; *Маджарь* 'мортира; ступа': Ва(с)ко Маджа(р) (1649 РЗВ 8 зв.) [Ibidem XVII с. 4]; *Мазниця* 'мазниця': Аньдре(и) Мазниця (1649 РЗВ 376 зв.) [Ibidem с. 13]; *Маслакь* 'маслак': Ярема Масла(к) (1649 РЗВ 379 зв.) [Ibidem с. 61] та ін.

Цінний матеріал для діалектології містять словникові статті, які лише одноразово фіксують оніми діалектного походження. Наприклад: *Гладышь* 'товстун': Ва(с)ко гладышь (1649 РЗВ 190) [СУМ¹⁶⁻¹⁷ VI с. 215]; *Довгань, Долгань* '(людина, що має довгі ноги)': Педо(р) Довгань (1649 РЗВ 173); *Ивань до(л)гань* (1649 РЗВ 203 зв.) [Ibidem VIII с. 70]; *Кадушка* 'кадіб, кадуб': И(л) ляшь Кадушка (1649 РЗВ 444) [Ibidem XIV с. 7]; *Красунь* 'красень, красунь': Федорь Красунь (1649 РЗВ 127 зв.) [Ibidem XV с. 88]; *Крикливець* 'крикун': Федо(р) Крикливець (1649 РЗВ 183 зв.) [Ibidem с. 114] тощо.

Привертає увагу факт, що у «Реєстрі Війська Запорозького» виявлено спорадично похідні утворення зі спільною кореневою основою, що вказує на високу словотворчу продуктивність деяких основ відапелятивного походження у дериваційному процесі: *Кольнко*: Ивань Кольнко (1649 РЗВ 187 зв.); *Кольно*: Степань Кольно (1649 РЗВ 178 зв.); *Лобань*: Ивань Лобань (1649 РЗВ 407); *Лобась*: Васи(л) Лобась (1649 РЗВ 156); *Лобачь*: Лүкя(н) Лобачь (1649 РЗВ 340); *Лобко, Лобько*: Андру(с) Лобко (1649 РЗВ 187); *Ми(с)ко Лобько* (1649 РЗВ 207); *Мурза*: Дмитро Мү(р)за (1643 РЗВ 174 зв.); *Мурзакь*: васи(л) мү(р)закь (1649 РЗВ 180 зв.); *Мякенькый*: Игна(т) Мәкенькы(й) (1649 РЗВ 321 зв.); *Мяккий*: Фьедо(р) Мя(к)кы(й) (1649 РЗВ 441 зв.); *Аєцько Мәкькы(й)* (1649 РЗВ 321 зв.); *Мякота*: Степань Мякота (1649 РЗВ 368 зв.) та ін.

Особливістю фіксації власних назв людей у цій пам'ятці є двочленні антропоніми найменування. Дослідник «Реєстру Війська Запорозького» Р. Осташ зазначає: «у пам'ятці ними охоплено 95% загальної

кількості записаних козаків [...]. Таке саме становище спостерігаємо навіть візуально і в інших документах цієї доби, особливо в XVI–XVIII ст. Тому вчені дійшли висновку, що українська антропонімічна система досліджуваного періоду була в своїй основі двочленною» [Осташ 1995, с. 507].

У статті ми звернули увагу насамперед на антропонімічну лексику, зафіксовану в словникових матеріалах XIV–XVIII ст. Однак у фокусі українського онімного простору перебувають інші класи власних назв: топоніми, ойконіми, гідроніми, мікротопоніми, цінність яких полягає у збереженні конкретної інформації про реалії, явища чи події, характерні для розуміння української самоідентичності. У майбутньому вивчення цих назв сприятиме глибокому проникненню у мовну тканину пам'яток з метою розширення горизонтів лінгвістичного дослідження.

Висновки. Лексикографічні джерела XIV–XVIII ст. засвідчують, що у тогочасних офіційно-ділових пам'ятках із-поміж різноманітних лексичних одиниць представлені різноструктурні власні імена людей. Це пов'язано з тим, що на той час в українській мові ще не було єдиного загальноприйнятого способу ідентифікації особи. Здебільшого досліджувані тексти фіксують двочленні антропоніми з можливими модифікаціями. У матеріалах українських історичних словників спостерігаємо активне функціонування відапелятивних найменувань, другим членом яких виступають назви осіб за родом діяльності, професією, за певним становищем у суспільстві тощо, які містять у собі інформаційну базу про розвиток ремесел і промислів в Україні. Аналіз свідчить, що у пам'ятках домінують імена християнського походження, які, на думку істориків-ономастів, є стабільним засобом ідентифікації особи. Глибше опрацювання ілюстративного матеріалу історичних лексиконів засвідчує, що значна кількість антропонімів, адаптуючися в українській мові досліджуваного періоду, зазнала фонетичних і морфологічних змін. Рідше трапляються народно-розмовні іменування особи.

Література

1. Войтів Г., Кровицька О. Критерії добору ілюстративного матеріалу в історичному словнику. *Мовні обрії: збірник пам'яті Левка Полюги* / Відп. ред. О. Сімович. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2013 (Серія «Історія мови»). С. 34–48.
2. Бучко Д.Г. Походження назв населених пунктів Покуття. Львів: Світ, 1990. 143 с.
3. Вступ. *Словник староукраїнської мови XIV–XV ст.* / Відп. ред. Л. Гумецька: У 2 т. Київ, 1977–1978. Т. I–II. С. 1–19.
4. Гумецька Л.Л. Особові назви литовського походження в українських грамотах XIV–XV вв. *Дослідження і матеріали з української мови*. Київ, 1964. Т. VI. С. 121–132.
5. Денисюк В.В. Антропоніми в українській історіографічній традиції другої половини XVII–XVIII ст. Київ: Міленіум, 2006. 204 с.
6. Дидик-Меуш Г. Комбінаторика в українській мові XVI–XVIII століть: теорія, практика, словник: монографія. Львів, 2018. 688 с.
7. Івасенко А. Українські прізвищеві назви Галичини XVI століття. *Писемні пам'ятки: сучасне прочитання* / Відп. ред. Г. Дидик-Меуш. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2011 (Серія «Історія мови»). С. 185–189.
8. Історія української мови. Лексика і фразеологія / Відп. ред. В.М. Русанівський. Київ, 1983. 743 с.
9. Керста Р.Й. Українська антропонімія XVI ст. Чоловічі іменування. Київ: Наукова думка, 1984. 152 с.
10. Керста Р.Й. Питання ономастики у науковій спадщині Л. Гумецької. *Українська історична та діалектна лексика*. Збірник наукових праць. Вип. 2. Київ: Наукова думка, 1995. С. 26–34.

11. Кровицька О.В. Українська лексикографія: теорія і практика. Львів, 2005. 175 с.
12. Німчук В. Є.Тимченко – основоположник української наукової історичної лексикографії. *Українська історична та діалектна лексика: зб. наук. пр.* / Відп. ред. Д. Гринчишин. Львів, 1996. С. 26–34.
13. Осінчук Ю.В. Картотека «Історичного словника українського язика»: минуле і сучасне. *Українська лексикографія в загальнослов'янському контексті: теорія, практика, типологія. Ларисі Григорівні Скрипник.* Київ, 2011. С. 494–503.
14. Остап Р.І. Ідентифікація особи в Реєстрі. *Реєстр Війська Запорозького 1649 року* / Підгот. до друку О.В. Тодійчук (гол. упоряд.) та ін. Київ: Наукова думка, 1995. С. 505–512.
15. Остап Р., Остап Л. Українські особові імена середини XVII століття як об'єкт лексикографії. 20. *Мовні обрії: Збірник пам'яті Левка Полюги* / відп. ред. О. Сімович. Львів: Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України, 2013 (Серія «Історія мови»). С. 111–117.
16. Пешак М.М. Стиль ділових документів XIV ст. (структура тексту). Київ: Наукова думка, 1979. 267 с.
17. Сенів М.І. Украинская антропонимия XIV–XVIII вв. (женские именованія): автореф. дисс.... канд. филол. наук: 10.02.02 – язика народів СРСР (український язык) / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1986. 16 с.
18. Фаріон І. Українські прізвищеві назви Прикарпатської Львівщини наприкінці XVIII – початку XIX століття (з етимологічним словником). Львів: Літопис, 2001. 371 с.
19. Худаш М.Л. До питання класифікації українських прізвищевих назв XIV–XVIII ст. *З історії Української лексикології.* Київ: Наукова думка, 1980. С. 96–160.
20. Царалунга І. Українські топоніми на -ани (-яни). Хмельницький: Хмельницький національний університет, 2007. 165 с.
21. Штефуца В. Венгерские заимствования на материалах украинско-молдавских грамот XIV–XV веков. *Діалектологічні студії. 12: Діалект і пам'ятка* / Відп. ред. П. Гриценко, Н. Хобзей. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2019. С. 341–349.

Джерела

1. ДДГ – Ділова документація Гетьманщини XVIII ст.: Зб. документів / АН України. Ін-т укр. Археології та ін.; Упоряд., автор передмови та комент. В.Й. Горобець; Відп. ред. Л.А. Дубровіна. Київ: Наукова думка, 1993. 392 с.
2. ІСУЯ – Історичний словник українського язика / за ред. Є. Тимченка. Харків; Київ, 1930–1932. Т. І. Вип. 1–2.
3. КСУМ¹⁶⁻¹⁷ – Картотека «Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.» Зберігається у відділі української мови Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (м. Львів).
4. КІСУЯ – Картотека «Історичного словника українського язика» / за ред. Є. Тимченка. Зберігається у відділі української мови Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (м. Львів).
5. СУМ¹⁶⁻¹⁷ – Словник української мови XVI – першої половини XVII ст. / Відп. ред.: Д. Гринчишин, М. Чікало. Львів, 1994–2017. Вип. 1–17 (видання не завершене).
6. ССУМ¹⁴⁻¹⁵ – Словник староукраїнської мови XIV–XV ст.: в 2-ох т. / Відп. ред. Л. Гумецька. Київ, 1977–1978. Т. I–II.

References

1. Voitiv H., Krovtytska O. (2013) Kryterii doboru iliustratyvnoho materialu v istorychnomu slovnyku [Criteria for selection of illustrative material in the historical dictionary]. *Movni obrii: zbirnyk pamiati Levka Poliuhu* / Vidp. red. O. Simovych. Lviv: Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha NAN Ukrainy. S. 34–48 [in Ukrainian].
2. Buchko D.H. (1990) Pokhodzhennia nazv naselenykh punktiv Pokuttia [Origin names of settlements of Pokuttia]. Lviv: Svit. 143 s. [in Ukrainian].
3. Vstup. *Slovnyk staroukrainskoi movy XIV–XV st.* [Introduction. Dictionary of the Old Ukrainian Language of the 14th–15th centuries] / Vidp. red. L. Humetska: U 2 t. Kyiv, 1977–1978. T. I–II. S. 1–19 [in Ukrainian].
4. Humetska L.L. (1964) Osobovi nazvy lytovskoho pokhodzhennia v ukrainskykh hramotah XIV–XV vv. [Personal names of Lithuanian origin in Ukrainian letters of the 15th–16th century]. *Doslidzhennia i materialy z ukrainskoi movy.* Kyiv, T. VI. S. 121–132 [in Ukrainian].
5. Denysiuk V.V. (2006) Antroponimy v ukrainskii istoriografichnii tradytsii druhoi polovyny XVII–XVIII st. [Anthroponyms in the Ukrainian historiographic tradition of the second half of the seventeenth 17th–18th centuries]. Kyiv: Milenium. 204 s. [in Ukrainian].
6. Dydyk-Meush H. (2018) Kombinatoryka v ukrainskii movi XVI–XVIII stolit: teoriia, praktyka, slovnyk [Combinatorics in the Ukrainian language of 16th–18th centuries: Theory, practice, dictionary]. Lviv. 688 s. [in Ukrainian].
7. Ivasenko A. (2011) Ukrainski prizvyshechi nazvy Halychyny XVI stolittia [Ukrainian Linear Names of Galicia of 16th century]. *Pysemni pamiatky: suchasne prochyttannia* / Vidp. red. H. Dydyk-Meush. Lviv: Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha NAN Ukrainy. S. 185–189 [in Ukrainian].
8. *Istoriia ukrainskoi movy. Leksyka i frazeolohiia* [The history of the Ukrainian language. Lexics and phraseology]. Kyiv, 1983. 743 s. [in Ukrainian].

9. Kersta R.Y. (1984) *Ukrainska antroponimii XVI st. Cholovichi imenuvannia* [Ukrainian anthroponemia of 16th century. Male naming]. Kyiv: Naukova dumka. 152 s. [in Ukrainian].
10. Kersta R.Y. (1995) *Pytannia onomastyky u naukovi spadshchyni L. Humetskoi* [Issues of Onomastics in the scientific heritage of L. Gumetska]. *Ukrainska istorychna ta dialektna leksyka. Zbirnyk naukovykh prats. Vyp. 2.* Kyiv: Naukova dumka. S. 26–34 [in Ukrainian].
11. Krovvytska O.V. (2005) *Ukrainska leksykohrafiia: teoriia i praktyka* [Ukrainian Lexicography: Theory and Practice]. Lviv. 175 s. [in Ukrainian].
12. Nimchuk V. (1996) *Ye. Tymchenko – osnovopolozhnyk ukrainskoi naukovi istorychnoi leksykohrafi* [Tymchenko – the founder of Ukrainian scientific historical lexicography]. *Ukrainska istorychna ta dialektna leksyka: zb. nauk. pr. / Vidp. red. D. Hrynchshyn.* Lviv. S. 26–34 [in Ukrainian].
13. Osinchuk Yu.V. (2011) *Kartoteka «Istorychnoho slovnyka ukrainskoho yazyka»: mynule i suchasne* [The cardboard «Historical dictionary of Ukrainian tongue»: the past and modern]. *Ukrainska leksykohrafiia v zahalnoslovianskomu konteksti: teoriia, praktyka, typolohiia. Larysi Hryhorivni Skrypnyk.* Kyiv. S. 494–503 [in Ukrainian].
14. Ostash R.I. (1995) *Identyfikatsiia osoby v Reiestri* [Identification of a person in the Registry]. *Reiestr Viiska Zaporozkoho 1649 roku / Pidhot. do druku O.V. Todiichuk (hol. uporiad.) ta in.* Kyiv: Naukova dumka. S. 505–512 [in Ukrainian].
15. Ostash R., Ostash L. (2013) *Ukrainski osobovi imena seredyny XVII stolittia yak obiekt leksykohrafi*. 20 [Ukrainian personnel names of the middle of the seventeenth century as an object of lexicography]. *Movni obrii: Zbirnyk pamiaty Levka Poliuhy / vidp. red. O. Simovych.* Lviv: Instytut ukraїnoznavstva im. I. Krypiakevycha NAN Ukrainy. S. 111–117 [in Ukrainian].
16. Peshchak M.M. (1979) *Styl dilovykh dokumentiv XIV st. (struktura tekstu)* [The style of business documents of the 14th century (text structure)]. Kyiv: Naukova dumka. 267 s. [in Ukrainian].
17. Senyv M.Y. (1986) *Ukraynskaia antroponymia XIV–XVIII vv. (zhenskye imenovanyia)* [Ukrainian anthroponomy 14th–17th centuries. (Women’s names)]: avtoref. dyss.... kand. fylol. nauk: 10.02.02. Uzhhorod. 16 s. [in Ukrainian].
18. Farion I. (2001) *Ukrainski pryzvyshechevi nazvy Prykarpatskoi Lvivshchyny naprykintsi XVIII – pochatku XIX stolittia (z etymolohichnym slovnykom)* [Ukrainian surname names of Precarpathian Lviv region at the end of the 18th – early nineteenth century (with etymological dictionary)]. Lviv: Litopys. 371 s. [in Ukrainian].
19. Khudash M.L. (1980) *Do pytannia klasyfikatsii ukrainskykh pryzvyshechevykh nazv XIV–XVIII st.* [To the question of the classification of Ukrainian surnames of the names of the 14th–18th centuries]. *Z istorii Ukrainskoi leksykolohii.* Kyiv: Naukova dumka. S. 96–160 [in Ukrainian].
20. Tsaralunha I. (2007) *Ukrainski toponimy na -any (-yany)* [Ukrainian toponyms on -any (-yany)]. *Khmelnyskyi: Khmelnytskyi natsionalnyi universytet.* 165 s. [in Ukrainian].
21. Shtefutsa V. (2019) *Venherskye zaymstvovanyia na materialakh ukraynsko-moldavskykh hramot XIV–XV vekov* [Hungarian borrowings on the materials of the Ukrainian-Moldovan diploma 14th–15th centuries]. *Dialektolohichni studii. 12: Dialekt i pamiatka / Vidp. red. P. Hrytsenko, N. Khobzei.* Lviv: Instytut ukraїnoznavstva im. I. Krypiakevycha NANU. S. 341–349 [in Russian].

Sources

1. DDH – *Dilova dokumentatsiia Hetmanshchyny XVIII st.: Zb. Dokumentiv* [Business documentation of the Hetmanate of the 18th century] / AN Ukrainy. In-t ukr. Arkheohrafi ta in.; Uporiad., avtor peredmovy ta koment. V.I. Horobets; Vidp. red. L.A. Dubrovina. Kyiv: Naukova dumka, 1993. 392 s. [in Ukrainian].
2. ISUIa – *Istorychnyi slovnyk ukrainskoho yazyka* [Historical dictionary of the Ukrainian language] / za red. Ye. Tymchenka. Kharkiv; Kyiv, 1930–1932. T. I. Vyp. 1–2 [in Ukrainian].
3. KSUM16–17 – *Kartoteka «Slovnyka ukrainskoi movy XVI – pershoi polovyny XVII st.»* [File «Dictionary of the Ukrainian language 16th – the first half of the 17th century».] *Zberihaetsia u viddili ukrainskoi movy Instytutu ukraїnoznavstva im. I. Krypiakevycha NAN Ukrainy (m. Lviv)* [in Ukrainian].
4. KISUIa – *Kartoteka «Istorychnoho slovnyka ukrainskoho yazyka»* [File of the «Historical Dictionary of the Ukrainian language»] / za red. Ye. Tymchenka. *Zberihaetsia u viddili ukrainskoi movy Instytutu ukraїnoznavstva im. I. Krypiakevycha NAN Ukrainy (m. Lviv)* [in Ukrainian].
5. SUM16–17 – *Slovnyk ukrainskoi movy XVI – pershoi polovyny XVII st.* [Dictionary of the Ukrainian Language 16th – the First Half of the 17th Century] / Vidp. red.: D. Hrynchshyn, M. Chikalo. Lviv, 1994–2017. Vyp. 1–17 (vydannia ne zavershene) [in Ukrainian].
6. SSUM14–15 – *Slovnyk staroukrainskoi movy XIV–XV st.: v 2-okh t.* [Dictionary of the Old Ukrainian Language of the 14th–15th Centuries] / Vidp. red. L. Humetska. Kyiv, 1977–1978. T. I–II [in Ukrainian].

HERITAGE OF ONYMS IN LEXICOGRAPHIC SOURCES OF THE UKRAINIAN LANGUAGE OF THE 14th–18th CENTURIES.

Abstract. The article draws attention to the material of onyms contained in three historical dictionaries and card indexes – “Mapping of the Historical Dictionary of the Ukrainian Language”, edited by Ye. Tymchenko, “Dictionary of the Old Ukrainian language of the 14th–15th centuries”, “Dictionary of the Ukrainian language of the 16th – first half of the 17th century”. The Ukrainian written monuments of the 14th–18th centuries, which record first of all the anthroponymic vocabulary, are named as

well as some features of the lexical card index of the “Mapping of the Historical Dictionary of the Ukrainian Language”, edited Ye. Tymchenko are pointed. Besides, emphasis is placed on the specifics of different genres of written sources of the 16th – first half of the 17th century. It is emphasized that the bright palette of personal proper names is demonstrated by the monuments of business style of the 14th–18th centuries.

The article uses a traditional classification of proper names (single, double, polynomial).

In some written sources, when naming persons, we record the accompanying appeals of *pan'*, *pani*.

Some of the onyms show high word-forming activity, thus enriching the word-forming system of the Ukrainian language.

In the texts of the studied period, we sporadically record vernacular variants of personal Christian names of men and women.

Among the two-member proper names of persons of appellate origin, the following dominate: names of persons by type of activity and profession; names of persons on territorial and national grounds; names of persons by social and property status, socio-political status; names of persons by family and kinship relations, affinity; names of persons by external features and internal qualities; names related to the realities of the environment; names related to the sphere of human life, etc.

The largest monument of the 17th century, which contains its own proper names, is the “Register of the Zaporozhian Army” of 1649 (over 40,000 names of persons). Unfortunately, to the register part of “Dictionary of the Ukrainian language of the 16th – first half of the 17th century” are included only names of appellate origin, which significantly complement the temporary linguistic mosaic with rare words and dialectisms.

Keywords: proper names, anthroponym, onomastics, historical lexicography, appellation names of persons.

© Осінчук Ю., Кровицька О., 2021 р.

Юрій Осінчук – кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник відділу української мови Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ м. Львів, Україна; osinchuk@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0003-4045-1044>

Yuriy Osinchuk – Candidate of Philology, Senior Researcher at the Ukrainian Language Department, Institute of Ukrainian Studies, I. Krypyakevych National Academy of Sciences of Ukraine, Lviv; Ukraine; osinchuk@gmail.com; orcid.org/0000-0003-4045-1044

Ольга Кровицька – кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник відділу української мови Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ м. Львів, Україна; sadovy17@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-6707-5539>

Olha Krovuytska – Candidate of Philology, Senior Researcher at the Ukrainian Language Department, Institute of Ukrainian Studies, I. Krypyakevych National Academy of Sciences of Ukraine, Lviv; Ukraine; sadovy17@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-6707-5539>